gemeente **Roermond**

BEHEERPLAN KUNSTOBJECTEN 2023 - 2032

Kunstwacht in opdracht van
Gemeente Roermond
februari 2023

SAMENVATTING

In 2017 is de nieuwe beheergroep Kunstobjecten gevormd die zich specifiek bezig houdt met het beheer en onderhoud van kunstobjecten in de openbare ruimte van de gemeente Roermond.

In de openbare ruimte waren in verloop van tijd veel kunstobjecten geplaatst zonder duidelijke afspraken over de verantwoordelijkheid voor het beleid, beheer en onderhoud. Het Beheerplan Kunstobjecten bevat daarom sinds 2017 algemene voorwaarden voor het plaatsen van objecten zoals kunstobjecten of gedenktekens, in de openbare ruimte.

De beheergroep Kunstobjecten ziet niet toe op vervanging van kunstobjecten omdat deze gezien worden als unieke onvervangbare objecten. De taken en middelen zijn daarom alleen gericht op het duurzaam in stand en schoon houden van het areaal aan kunstobjecten in de openbare ruimte.

Bij de vorming van de beheergroep Kunstobjecten is een start gemaakt met het in beeld brengen van deze objecten en is bepaald welke objecten vanuit karakter en/of functie bij welke beheergroep horen. Met behulp van Kunstwacht, een gespecialiseerd bedrijf, wordt sindsdien het beheer en onderhoud over de kunstobjecten uitgevoerd.

De jaarlijkse inspecties en onderhoudsactiviteiten bewijzen hun waarde in het schoon en in stand houden van het areaal aan kunstobjecten. Daarbij houdt Kunstwacht ook het overzicht bij van de aanwezige kunstobjecten in de openbare ruimte en is beschikbaar voor vragen. Ook kunstobjecten niet in eigendom van de gemeente staan geregistreerd in het systeem zodat de eigenaar eventueel aangesproken kan worden op zijn onderhoudsplicht. Dit beheerplan laat deze objecten verder buiten beschouwing.

INHOUD

SAMENVATTING **1**

INHOUD **2**

1 INLEIDING **3**

2 AREAAL **4**

3 SPECIFIEK BELEID EN WETGEVING **5**
3.1 Risico's en schadefactoren buitencollecties 5
3.2 Buitenkunst en auteursrecht 7
3.3 Algemene voorwaarden plaatsen kunstobjecten derden in de openbare ruimte 8
3.4 Algemene voorwaarden plaatsen kunstobjecten gemeente in de openbare ruimte 9

4 KWALITEIT **10**
4.1 Toestand kunstwerk en sokkel 10
4.2 Toestand omgeving 10

5 HUIDIGE TOESTAND AREAAL **11**
5.1 Bepalen huidige toestand areaal 11
5.2 Definities benodigd onderhoud 11
5.3 Kosten benodigd onderhoud 11

6 ONDERHOUDSSCENARIO **12**
6.1 Regulier onderhoud 12
6.2 Periodiek ingrijpen - restauraties 12
6.3 Achterstallig onderhoud 12
6.4 Afschrijvingstermijn areaalonderdelen 12

7 ORGANISATIE BEHEER **13**
7.1 Wat is in beheer 13
7.2 Areaalbeheergegevens 13
7.3 Inspectie- en controle schema 13
7.4 Wat is weggezet in contracten? 13
7.5 Beleid kunstobjecten in de openbare ruimte 13
7.6 Aanbevelingen bij nieuwe kunstobjecten 13
7.7 Publiciteit 14
7.5 Raakvlakken met overige beheerders 14

8 VERSCHILLEN MET VOORGAAND BEHEERPLAN **15**

1 INLEIDING

Aanleiding en doelstellingen

Voor u ligt het beheerplan Kunstobjecten 2023 – 2032. Dit beheerplan maakt onderdeel uit van de beheerplannen reeks voor het uitvoeren van het beheer en onderhoud van de gehele openbare ruimte. Voor begrippen, definities en overige zaken geldend voor alle beheergroepen wordt verwezen naar het algemene deel uit deze reeks.

In onderstaande tabel is de opbouw van de reeks weergegeven. Groen gearceerd is de locatie van het beheerplan kunstobjecten in de reeks weergegeven.

Tabel: Locatie beheerplan in reeks

Beheerplannenreeks	Titel
Deel 1	Algemeen
Deel 2	Wegen
Deel 3	Kunstobjecten
Deel 4	Riolering
Deel 5	Havens & Waterpartijen
Deel 6	Verkeer
Deel 7	Groen & Bomen
Deel 8	Bos & Natuur
Deel 9	Reiniging
Deel 10	Verlichting
Deel 11	Wegmeubilair
Deel 12	Spelen
Deel 13	Begraafplaatsen
Deel 14	Sportlocaties
Deel 15	Kunstobjecten
Deel 16	Ondergronds

De beheerplannen zijn een gedetailleerde uitwerking per discipline vanuit de in de Kadernota Beheer opgestelde kaders.

Leeswijzer
Het beheerplan begint met een omschrijving van het areaal in hoofdstuk 2, waarna in hoofdstuk 3 het relevante beleid en de wet- en regelgeving specifiek voor kunstobjecten wordt omschreven. Hoofdstuk 4 gaat in op de kwaliteit van de kunstobjecten waaraan toestandscategorieën zijn verbonden. De huidige kwaliteit en het op dit moment beschikbaar zijnde budget voor instandhouding van het areaal komt aan bod komt in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 wordt aandacht geschonken aan de opgestelde onderhoudsscenario's in de gemeente en de theoretisch benodigde budgetten noodzakelijk om te voldoen aan de eisen gesteld in de onderhoudsscenario's. In de laatste hoofdstukken wordt ingegaan op de organisatie van het beheer en als laatste worden de verschillen tussen dit en voorgaand beheerplannen in kaart gebracht.

Kunstwacht
Dit beheerplan is opgesteld door Kunstwacht. Kunstwacht is ontstaan vanuit Archeoplan, dat zich sinds 1987 richt op het behouden en bewaren en het publieksvriendelijk maken van archeologische objecten en kunst. Binnen het bedrijf is grote expertise aanwezig over een veelheid van materialen en methoden en technieken.

Op basis van deze kennis heeft de gemeente Delft Archeoplan in 1995 verzocht te helpen bij het onderhoud en beheer van de kunst in de openbare ruimte. De doelstelling was om in een aantal jaren het hele bestand weer in goede staat terug te brengen om daarna het beheer en de zorg voor meerdere jaren uit te besteden, op basis van een jaarlijks onderhoudsbudget.

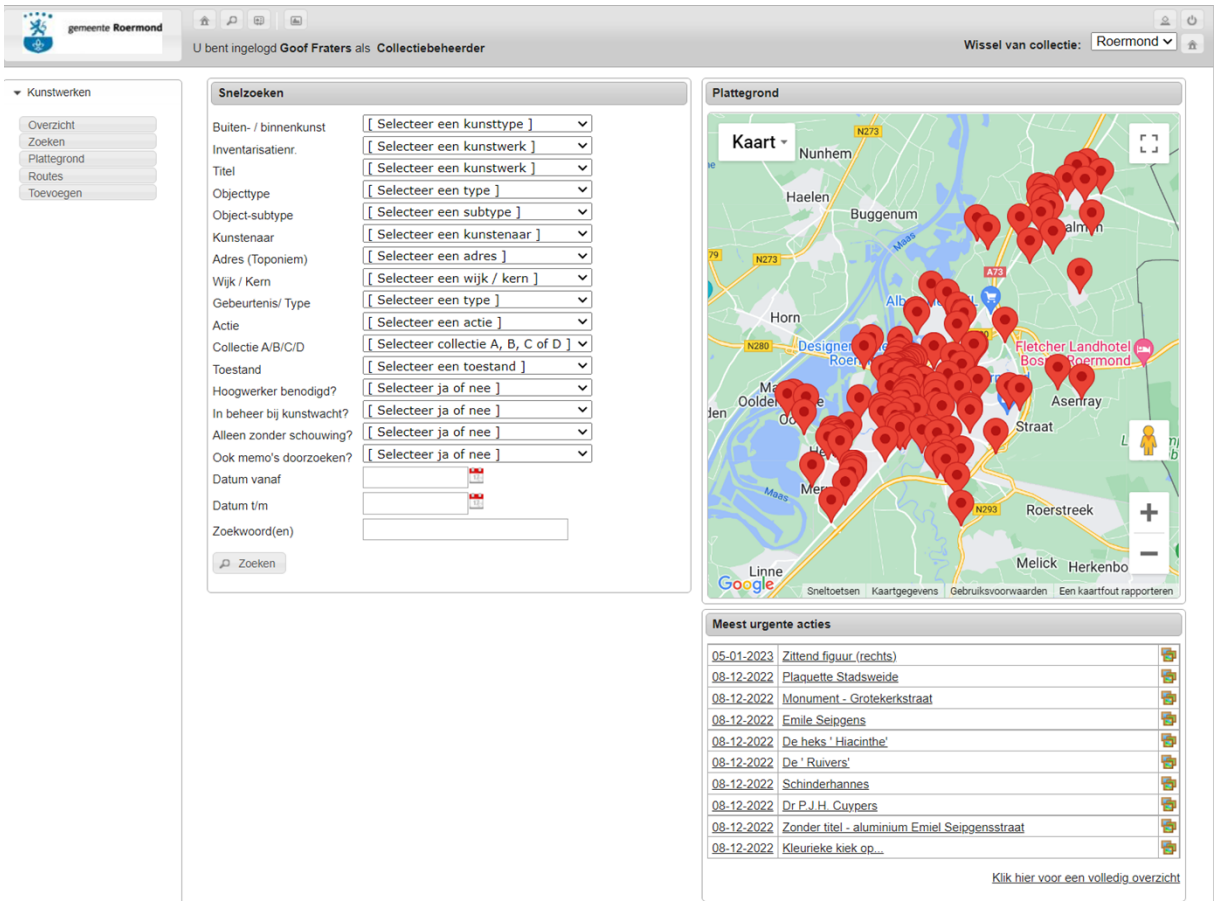
Momenteel werken er 14 mensen FTE bij Kunstwacht. Kunstwacht is op dit moment naast de gemeente Roermond actief voor meer dan 80 gemeenten verspreid door heel Nederland. In grootte variërend van Amsterdam tot gemeentes met minder dan 10.000 inwoners.

2 AREAAL

Alle gegevens van de kunstobjecten zijn op elektronische wijze vastgelegd en toegankelijk. Dit betreft de ‘vaste’ gegevens zoals afmetingen, kleur, kunstenaar etc. als ook de schouwingen die de toestand van het kunstwerk en de historie van werkzaamheden eraan weergeven.

Ook zijn de gegevens analoog beschikbaar. Het eigendom van alle gegevens en foto’s ligt bij de gemeente Roermond. Er wordt gebruik gemaakt van het systeem van Kunstwacht zoals hieronder beschreven. Kunstwacht heeft zich verplicht om indien de gemeente dit wenst, alle gegevens en foto’s digitaal aan de gemeente aan te leveren in een door de gemeente op te geven database formaat.

Het programma biedt vele mogelijkheden om alle gegevens en foto’s te beheren, de kunstobjecten te bekijken in een plattegrond, routes uit te stippelen, een publiekssite te creëren, met een app op straat kunstobjecten ‘herkennen’, navigatie naar kunstobjecten etc.

In het systeem staan nu 153 kunstobjecten, waarvan er 132 zijn waarbij de gemeente de onderhoudsplicht heeft. Dit beheerplan kijkt alleen naar de kunstobjecten waarbij de gemeente onderhoudsplicht heeft. De overige objecten zijn wel geschouwd en wel in het systeem opgenomen, omdat ze in de openbare ruimte staan.

De database is via een inspectie in 2017 tot stand gekomen. Mutaties betreffen niet alleen verwijdering van kunstobjecten opgenomen in de database of plaatsing van nieuwe maar ook het bekend worden van niet eerder bekende gegevens. Zoals het bekend worden in 2022 dat het Maria-putbeeld in de Luifelstraat onder het gemeentelijk beheer valt in uitzondering op alle andere putbeelden.

3 SPECIFIEK BELEID EN WETGEVING

De gemeente heeft de plicht om ‘als een goed huisvader’ met de kunst in de openbare ruimte om te gaan. Net als de openbare ruimte, dienen de objecten minimaal heel, schoon en veilig te zijn.

Van de gemeente mag worden verwacht dat ze er zorg voor draagt dat de werken worden onderhouden, waardoor de werken goed toonbaar zijn en niet onnodig achteruit gaan. Een onderhoudsplan voor meerdere jaren en jaarlijks regulier onderhoud en inspectie garanderen dat.

In 2007 heeft het Instituut Collectie Nederland (tegenwoordig onderdeel van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed) het volgende gezegd over dit onderwerp:

3.1 Risico’s en schadefactoren buitencollecties

Kunstvoorwerpen in de openlucht staan bloot aan een aantal specifieke risico’s en schadefactoren. In het bijzonder geldt dit voor vrijstaande beelden. Deze worden continu geteisterd door de elementen en andere gevaren. Hier zal kort worden ingegaan op de voornaamste factoren.

Schade door weer en wind; het Nederlandse klimaat
De winters in ons land zijn weliswaar tamelijk zacht, maar (nacht)vorst komt regelmatig voor. Afwisseling van regen en vorst kan schade veroorzaken aan kunstobjecten, vooral wanneer deze uit poreuze materialen (bijvoorbeeld keramiek, marmer en bepaalde soorten kalksteen) zijn gemaakt. Regen, wind, vorst en zonlicht veroorzaken verwering van de materialen. De snelheid van die verwering wordt bepaald door de eigenschappen van het materiaal én door de mate van blootstelling aan de elementen.

Schade door vocht en water
Water vormt op verschillende manieren een bedreiging: vanuit de lucht door neerslag in de vorm van regen, hagel en sneeuw of vanuit de grond (grondwater). Overstromingen vormen eveneens een reëel risico. Water kan doordringen in poreuze materialen. Wanneer water bevriest neemt de massa ervan toe. Daardoor kan het de structuur van materialen als steen en keramiek kapot drukken, scheuren kunnen ontstaan en er kunnen delen van het oppervlak afspringen. Water kan ook een rol spelen bij corrosie van metalen.

Micro- en macro-organismen
Buitenkunstobjecten dienen nogal eens als verblijfplaats van micro- en macro-organismen. Bij micro-organismen kan het gaan om algen en schimmels. macro-organismen zijn bijvoorbeeld insecten, vogels, honden, konijnen en planten. Algen, schimmels, mossen en planten groeien op en in bepaalde materialen, bijvoorbeeld hout en steen, en verzwakken daarmee de structuur ervan. Insecten boren gangen in hout, maar soms ook in bepaalde soorten steen. Uitwerpselen van vogels en honden kunnen chemische schade aan bepaalde materialen veroorzaken. Konijnen kunnen de fundering van een kunstwerk ondermijnen en verzwakken.

Mechanische en gebruiksschade
Mechanische schade ontstaat door fysische krachten van binnenuit, bijvoorbeeld spanningen in de constructie, of van buitenaf. voorbeelden hiervan zijn een boom die omvalt op een kunstwerk, een grasmaaimachine die er tegenaan stoot, onzorgvuldig transport en beklimmen door publiek. Objecten die uitnodigen tot ‘gebruik’ als zit-, klim- of speelobject vertonen op den duur slijtage of andere schade. Slijtage kan ook optreden bij bewegende objecten, zoals installaties.

Gebreken in materiaal en constructie
Door verschillende oorzaken kunnen constructie- en materiaalfouten ontstaan, die later zwakke plekken in de constructie van een kunstwerk blijken te zijn. materialen hebben een verschillende uitzettingscoëfficiënt. Dit kan de oorzaak zijn van interne spanningen in de constructie.

Schade door vandalisme
Er zijn verschillende vormen van vandalisme. Het moedwillig vernielen is de meest extreme vorm, maar ook graffiti en bekrassen komen veel voor. vandalisme is iets van alle tijden. vooral abstracte kunstobjecten en naakten vallen ten prooi aan vandalisme. Wanneer de omgeving van een kunstwerk rommelig of verwaarloosd is, is de kans op vandalisme groter. Ook objecten die op meer achteraf gelegen plaatsen staan, vormen een makkelijkere prooi.

Schade door vandalisme: graffiti
Een bekende vorm van vandalisme is graffiti. Hierbij wordt een object bekrast, beschreven, beschilderd of bespoten met een verfspuit. verschillende soorten inkt en verf, maar ook verschillende ondergronden, vereisen verschillende reinigingsmethoden. Het vaststellen van de gebruikte inkt- of verfsoort is daarom de eerste stap bij de verwijdering van graffiti. Als preventieve maatregel kan op stenen beelden een anti-graffiti laag worden aangebracht. Metalen (bronzen) beelden worden vaak voorzien van een beschermende waslaag, die ook als bescherming tegen graffiti functioneert.

Diefstal
Diefstal is helaas regelmatig aan de orde. vooral kleinere beelden worden gestolen. Aanleiding kan zijn dat het om een werk van een bekende kunstenaar gaat. Ook kan het de dieven zuiver om het materiaal gaan. Beelden die niet goed in het zicht staan, lopen meer risico, dieven kunnen dan ongestoord te werk gaan. Beelden die gemakkelijk bereikbaar zijn met (vracht)auto of busje zijn aantrekkelijk voor beeldenrovers. Documentatie met foto's van de beelden is belangrijk en indien mogelijk kan een beeld gemerkt worden. Dit kan de politie helpen de beelden te traceren en te identificeren. Het kan ook handelaren en veilinghuizen attenderen op de 'onzuivere' herkomst van de kunstobjecten. Door de kunstenaar gesigneerde kunstobjecten zijn eenvoudiger te identificeren. In geval van diefstal dient de eigenaar aangifte te doen bij de politie.

Kunstobjecten die buiten staan, leveren specifieke problemen op. Voor het behoud van deze objecten is een verantwoorde behandeling van belang. Specifieke normen en kwaliteitseisen hiervoor bestaan nog niet. De objecten worden behandeld als museale objecten. De verantwoordelijkheid voor de collectie ligt bij de eigenaar/ collectiebeheerder, de restaurator is verantwoording verschuldigd aan de beheerder.

Beheer en behoud kunstobjecten
Begin met een onderhoudsplan voor korte- en lange termijn onderhoud. Beschrijf per object uit welke materialen het bestaat, hoe de conditie is, wat eventuele problemen zijn, maak een probleemanalyse (wat zijn de waarschijnlijke oorzaken?) en beschrijf hoe de problemen aangepakt gaan worden. Betrek hierbij ook de sokkel en de omgeving van het object. Na een probleem analyse volgt een afweging van aanpak, waarin helder de methode, technieken, materialen en kosten worden beschreven. Motiveer, specificeer en prioriteer de aanpak van de problemen. verantwoord ten slotte de uitgevoerde behandeling (is er afgeweken van het plan? Zo ja, op welke wijze en waarom?

Hier volgt een aantal richtlijnen voor beheerders en onderhoudsbedrijven bij de behandeling van de buitencollecties. let op:

1. Aantoonbare kennis en ervaring. Kennis van materialen, beeldhouwtechnieken, afwerkingen, vervalprocessen, verantwoorde reinigingsmethoden maar ook van restauratie ethiek. Ofwel de kwaliteiten van het bedrijf. Hoever gaat de expertise? Wie zijn de medewerkers die het feitelijke werk doen? Welke specialisten heeft het bedrijf in dienst of schakelen zij in? En wat is hun specialisatie en achtergrond?
2. Analytisch vermogen. Bij een waargenomen probleem worden oorzaak, aard, omvang en ernst vastgesteld. Op basis daarvan dient een passende behandeling te worden bepaald.
3. Kennen van eigen grenzen. Men moet weten wie wanneer ingeschakeld moet worden. Bij onbekende of onduidelijke problemen en materialen of bij twijfel over aanpak dient een deskundige ingeschakeld worden. Onderhoud is niet hetzelfde als restauratie. Restauratiewerkzaamheden dient men aan een professionele (en in het materiaal gespecialiseerde) restaurator over te laten.
4. Voorzichtigheid. Verricht vooral geen onnodige handelingen. Het esthetische aspect van een kunstwerk is belangrijk, maar té schoon is niet nodig en vaak ook niet goed. Te intensief reinigen beschadigt het oppervlak (de huid) van veel materialen, waardoor de beschermende werking ervan verdwijnt en het materiaal verzwakt. Ook kunnen door de kunstenaar bedoelde afwerkingen door te intensieve reiniging verdwijnen. voor ieder materiaal dient de juiste (voorzichtige) reinigingsmethode en behandeling te worden gekozen. methodes en materialen die bij het onderhoud van gebouwen worden ingezet zijn niet zonder meer in te zetten bij het onderhoud van kunstobjecten. Gebruik van (zand)stralen en hogedrukspuit zijn in principe taboe. Wees ook consequent. Reinig niet alleen de 'zichtzijde' maar ook de andere zijden. 5. Efficiënt werken. Snelheid en alertheid zijn goed, mits zorgvuldigheid betracht wordt. Te grote snelheid kan leiden tot slordig werken of te hardhandig werken.
5. Documentatie bijhouden. Van ieder object dient de toegepaste behandeling exact te worden beschreven, in woord en beeld, zowel digitaal als analoog. Ook de gebruikte materialen

worden vastgelegd (merk, type en eventuele kleurnummers van gebruikte verfsoorten). Complicaties en bijzonderheden dienen ook te worden beschreven. Dit alles kan nuttig zijn bij volgende behandelingen.

6. Onderhoud is meer dan reinigen. Het is ook geregeld controleren, problemen signaleren en monitoren en dit alles documenteren. Bijzonderheden dienen gemeld te worden aan de beheerder.
7. Rekening houden met relevante aspecten van het auteursrecht. Wanneer is een behandeling een verandering aan het object? men dient op de hoogte te zijn van eventuele voorwaarden van de kunstenaar met betrekking tot uiterlijk van kunstwerk, sokkel en directe omgeving (zeker als die zijn vastgelegd in een contract) en deze te respecteren. Dit om juridische geschillen met de kunstenaar of diens erven/ vertegenwoordigers te voorkomen.
8. Niet ingrijpen in de fysische eigenschappen van een materiaal. Gebruikte materialen zoals mortels dienen zoveel mogelijk dezelfde materiaaleigenschappen (porositeit, structuur, kleur) te hebben als het materiaal van het object.
9. Bij het plannen van onderhoudswerkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de seizoenen. In de winterperiode, wanneer er kans is op (nacht)vorst, dienen geen reiniging of onderhoudswerkzaamheden plaats te vinden.

3.2 Buitenkunst en auteursrecht

Auteursrecht
Noch de kunstenaar, noch de eigenaar of beheerder is gebaat bij juridische geschillen. Deze kunnen in de meeste gevallen worden voorkomen door reeds bij de opdracht of aankoop goede afspraken te maken met de kunstenaar over publicatie en beheer en behoud, bijvoorbeeld in de vorm van een contract. Daarnaast is het verstandig om contact te houden met de kunstenaar en deze te betrekken bij bijzondere situaties rond onderhoud en restauratie. De bemoeienis van de kunstenaar houdt niet op bij de oplevering of aankoop van een kunstwerk. Het kunstwerk blijft namelijk altijd het geestelijk eigendom van de kunstenaar en deze behoudt het auteursrecht over zijn werk. Het gaat hierbij om exploitatierechten en persoonlijkheidsrechten of morele rechten.

Exploitatierechten
Dit zijn rechten die de kunstenaar in staat stellen zijn werk te exploiteren. Dit houdt in dat voor openbaarmaking en verveelvoudiging (repliceren) van een kunstwerk toestemming nodig is van de kunstenaar, diens erfgenamen of een vertegenwoordiger. De erven en vertegenwoordigers behartigen de belangen van een kunstenaar tot 70 jaar na het overlijden van de kunstenaar. De eigenaar mag het werk zonder speciale toestemming tentoonstellen. Ook mag iedereen kunstobjecten in de openbare ruimte fotograferen of filmen ‘zoals het zich aldaar bevindt’. Bewerkte foto’s, (ontwerp)tekeningen en toepassingen voor een logo mogen dus níet tenzij men daarvoor toestemming van de kunstenaar heeft.

Persoonlijkheidsrechten
Dit zijn rechten die de reputatie van de kunstenaar beschermen. De kunstenaar kan op grond van de persoonlijkheidsrechten een aantal eisen stellen. Na zijn dood kunnen de persoonlijkheidsrechten worden uitgeoefend door expliciet aangewezen nabestaanden (tot 70 jaar na overlijden). De kunstenaar kan naamsvermelding verlangen. De kunstenaar kan zich bovendien verzetten tegen wijziging, verminking en aantasting van zijn werk, wijziging van het uiterlijk (bijvoorbeeld het aanbrengen van een coating, op een andere sokkel plaatsen van het kunstwerk), het niet functioneren van een installatie of fontein en ander achterstallig onderhoud. Bovendien kunnen kunstenaars zich verzetten tegen wijziging van de omgeving ingeval een object voor een bepaalde plaats is gemaakt. Verplaatsing of (in uitzonderlijke gevallen) vernietiging van een kunstwerk mag uitsluitend plaatsvinden als er een gegronde reden voor is en de kunstenaar in staat is gesteld het werk te documenteren of terug heeft ontvangen.

Collectiemanagement van buitencollecties is zeker zo complex als collectiemanagement van museale collecties. Door goed collectiemanagement kunnen sommige risico’s ingeperkt worden. Collectiemanagement valt en staat bij een goede collectiedocumentatie, het hebben van een collectieplan, planmatige controle en onderhoud.

Kunstwacht is lid van Restauratoren Nederland en VOL-VCA gecertificeerd.

3.3 Algemene voorwaarden plaatsen kunstobjecten derden in de openbare ruimte

Algemene voorwaarden voor het plaatsen van objecten zoals kunstobjecten of gedenktekens in de openbare ruimte door een derde partij.

1. Het object mag geen obstakel vormen voor het gebruik van de openbare ruimte. Het kunstobject mag bijvoorbeeld geen scherpe randen en/of uitstekende delen waardoor schade of gevaar kan ontstaan voor mens en dier. Mede daarom dient er altijd een omgevingsvergunning te worden aangevraagd.

2. Plaatsing van het object gebeurt in overleg met de gemeente (zie ook §7.6).

3. Voor de locatie van het object dient een overeenkomst te worden aangegaan tussen de gemeente en de derde partij.

4. De derde partij verzorgt de communicatie met de omgeving t.a.v. het object en de locatie daarvan.

5. De derde partij draagt zorg voor de werkzaamheden voor plaatsing en draagt hiervoor de kosten.

6. De derde partij is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het object en draagt hiervoor de kosten.

7. De derde partij zorgt ervoor dat het object en de directe omgeving netjes en verzorgd zijn. Op aanzeggen van de gemeente dient onderhoud uitgevoerd te worden. Onkruidverwijdering mag niet chemisch gebeuren.

8. De derde partij is verantwoordelijk voor het verzekeren van het object tegen o.a. diefstal en vernieling en schade aan derden en draagt hiervoor de kosten.

9. Beschadigingen in de vorm van graffiti waarbij discriminerende en/of kwetsende teksten worden geuit dienen direct op aanzeggen van de gemeente te worden verwijderd.

10. Beschadigingen waardoor gevaar ontstaat voor mens en/of dier dienen direct op aanzeggen van de gemeente te worden hersteld.

11. Uitgangspunt is dat het object tot in lengte van jaren verbonden blijft aan de locatie.

12. Indien na wat voor reden dan ook blijkt dat er geen plaats meer is voor het object, zoals herinrichting, wordt het object weer overgedragen aan de derde partij.

13. De derde partij zal de gemeente op geen enkele manier aansprakelijk stellen indien het object door wat voor reden dan ook niet meer op dezelfde locatie kan worden herplaatst.

14. De derde partij zorgt dat er te allen tijde een contactpersoon bekend is bij de gemeente. Nalatigheid in deze kan resulteren in verwijderen van het object.

15. Het object blijft eigendom van de derde partij.

3.4 Algemene voorwaarden plaatsen kunstobjecten gemeente in de openbare ruimte

Algemene voorwaarden voor het plaatsen van objecten zoals kunstobjecten of gedenktekens in de openbare ruimte door de gemeente Roermond

1. Het object mag geen obstakel vormen voor het gebruik van de openbare ruimte. Het kunstobject mag bijvoorbeeld geen scherpe randen en/of uitstekende delen waardoor schade of gevaar kan ontstaan voor mens en dier. Mede daarom dient er altijd een omgevingsvergunning te worden aangevraagd.

2. Plaatsing van het object gebeurt in overleg met de betrokken beheerders gemeente (zie ook §7.6).

3. De gemeente verzorgt de communicatie met de omgeving t.a.v. het object en de locatie daarvan.

4. De gemeente draagt zorg voor de werkzaamheden voor plaatsing en draagt hiervoor de kosten.

5. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het object en draagt hiervoor de kosten.

6. De gemeente zorgt ervoor dat het object en de directe omgeving netjes en verzorgd zijn.

7. Beschadigingen in de vorm van graffiti waarbij discriminerende en/of kwetsende teksten worden geuit dienen direct te worden verwijderd.

8. Beschadigingen waardoor gevaar ontstaat voor mens en/of dier dienen direct te worden hersteld.

9. Uitgangspunt is dat het object tot in lengte van jaren verbonden blijft aan de locatie.

10. Indien na werkzaamheden of bij een herinrichting blijkt dat er geen plaats meer is voor het object wordt het object weer overgedragen aan de kunstenaar. De kunstenaar zal de gemeente in zo’n geval op geen enkele manier aansprakelijk stellen. Dit wordt ook opgenomen in de overeenkomst

4 KWALITEIT

Wat specifiek voor de kunstobjecten is, is hun functie. De objecten zijn in de openbare ruimte gezet om deze te verfraaien. Om aan die functie te voldoen, zullen ze behalve heel en veilig (technisch aspect), ook schoon (visueel aspect) moeten zijn. Goede staat van onderhoud houdt bij kunstobjecten in, dat het object heel en compleet is en daarmee veilig en ook schoon is en waar zinvol beschermd met bijvoorbeeld een was. Achteruitgang van een object die is te voorkomen of te verhelpen, moet worden tegengegaan.

De ervaring leert dat kunstobjecten die er goed en schoon uitzien, minder vandalisme aantrekken dan smerige, al deels kapotte objecten. In het algemeen geldt dat regelmatig jaarlijks onderhoud en inspectie veel problemen voorkomt en ook goedkoper is dan om pas te reageren als er echt iets mis is. Tevens betekent jaarlijks onderhoud een fraaiere openbare ruimte.

Onderstaand de kwalitatieve omschrijving van de onderhoudstoestand van kunstobjecten.

4.1 Toestand kunstwerk en sokkel

De toestand van het kunstobject en de sokkel zijn ondergebracht in een aantal categorieën:

Goed
Het kunstobject of de sokkel verkeren in een goede staat.

Beklad
Het kunstobject of de sokkel is beklad met bijvoorbeeld graffiti.

Aangetast
Het kunstobject of de sokkel is aangetast door bijvoorbeeld algen en mos of lekstrepen van uitwerpselen van vogels.

Beschadigd
Er zijn delen van het kunstwerk of de sokkel weg, of er zitten bijvoorbeeld krassen op.

Anders
Deze omschrijving wordt gebruikt wanneer het niet in een van de andere categorieën is onder te brengen. Meestal is overleg over de oplossing wenselijk, omdat deze niet eenduidig is.

Onbekend
Iets is niet zichtbaar of ontbreekt waardoor geen beschrijving gegeven kan worden.

Niet meer aanwezig
Het object is weg.

4.2 Toestand omgeving

Ook wordt er gekeken naar de directe omgeving van het kunstwerk, aangezien deze de aanblik van het geheel mede bepaalt. Bij de toestand van de omgeving worden de volgende categorieën onderscheiden:

Goed
De omgeving is schoon en in goede staat.

Onbekend
Het object is tijdelijk elders opgeslagen, of aan de omgeving worden bijvoorbeeld werkzaamheden uitgevoerd.

Anders
Dit duidt erop dat er iets moet gebeuren aan de omgeving. Er kan bijvoorbeeld veel (zwerf)vuil liggen, het gras van een gazon kan weg zijn, of de plaats van een vuilnisbak die het zicht op het werk ontneemt.

5 HUIDIGE TOESTAND AREAAL

5.1 Bepalen huidige toestand areaal

Via een jaarlijkse schouw, gelijktijdig met de onderhoudsacties, wordt de actuele toestand van het areaal aan kunstobjecten in beeld gehouden.

5.2 Definities benodigd onderhoud

Resultaat van de jaarlijkse schouwing is een advies over wat er zou moeten gebeuren om het geheel (kunstobject en sokkel) in goede staat te brengen of te houden. Op basis hiervan kan het reguliere onderhoudsplan starten om de objecten in goede staat te houden. De mogelijk te nemen acties die onderscheiden worden zijn:

Schoonmaken
Het geheel hoeft alleen te worden gereinigd, waarbij eventueel ook een anti graffiti en anti algen en mos behandeling wordt gegeven. Bronzen worden veelal in een beschermende was gezet.

Klein onderhoud
Er dienen kleine correcties te worden gemaakt, bijvoorbeeld voegwerk herstellen, het bijplaatsen van een ontbrekende steen of het verwijderen van krassen. Altijd wordt het geheel na werkzaamheden gereinigd en beschermd.

Groot onderhoud
Er zullen meer ingrijpende werkzaamheden moeten worden uitgevoerd, zoals het verwijderen van oude verflagen en het aanbrengen van een nieuw laksysteem. Vaak zijn deze werkzaamheden niet binnen een dag, of soms zelfs niet ter plaatse uit te voeren.

Restauratie
Kunstobjecten die in deze groep vallen moeten worden gerestaureerd, wat er op duidt dat er dingen ontbreken, of onherstelbaar zijn beschadigd. Vaak is overleg met de (erven van een) kunstenaar nodig om tot een goede oplossing te komen.

Geen
Het geheel verkeert in goede staat, of de gemeente heeft geen onderhoudsplicht.

Niet aangetroffen
Het kunstwerk is tijdens de schouwing niet aangetroffen.

Anders
Er is eerst overleg nodig over de wensen en mogelijkheden voordat een aanpak kan worden bepaald.

5.3 Kosten benodigd onderhoud

In het huidige contract met een looptijd tot en met 2025 kennen schoonmaken en klein onderhoud vaste verrekenprijzen. Groot onderhoud en restauraties gaan via een aparte prijsopgave. De uitgaven fluctueren per jaar en kunnen positief of negatief afwijken van de beschikbare middelen.

6 ONDERHOUDSSCENARIO

Gezien omvang en specialisme van het areaal aan kunstobjecten en de beperktheid in ingrepen, inzet en benodigde middelen is geen onderscheid aanwezig in het beheer en onderhoud van kunstobjecten tussen de diverse onderhoudsscenario's. Om dezelfde redenen is ook qua begroting het beheer en onderhoud van de kunstobjecten als één geheel geplaatst onder het cluster BOR.

De benodigde middelen voor de Kunstobjecten komen voort uit de verschillende benodigde acties deze schoon en in stand te houden. Onderstaand de beschrijving daarvan.

6.1 Regulier onderhoud

De volgende activiteiten maken deel uit van het regulier onderhoud:

- eenmaal per jaar wordt de toestand van alle kunstobjecten in kaart gebracht en bijgewerkt in de database
- ieder kunstwerk wordt schoongemaakt (oorlogs- en herdenkingsmonumenten voor 4 mei)
- indien nodig wordt ieder kunstwerk behandeld met een beschermende laag
- klein onderhoud wordt direct uitgevoerd
- alle werkzaamheden worden gedocumenteerd in woord en beeld in de database
- er wordt een advies gegeven, inclusief kostenraming, voor kunstobjecten die dat jaar iets extra's nodig hebben, in overleg met de gemeente
- Kunstwacht kan direct actie ondernemen in het geval van calamiteiten (24/7)
- Kunstwacht zal samen met de gemeente publiciteit aan de activiteiten proberen te geven
- Kunstwacht zal de gemeente indien gewenst van advies voorzien op vele gebieden rondom kunst, bijvoorbeeld advies bij nieuwe kunstobjecten.

6.2 Periodiek ingrijpen - restauraties

Om een overzicht te krijgen wat er met het bestand aan kunst van de gemeente Roermond moet gebeuren om het in goede staat te krijgen en te houden, wordt vanuit de schouw per kunstwerk aangegeven wat voor onderhoud er jaarlijks en in sommige gevallen periodiek nodig is en wat er eenmalig zou moeten gebeuren indien het werk niet in optimale staat is. Dit laatste zijn de restauraties of het groot onderhoud.

6.3 Achterstallig onderhoud

In 2018 is via een grootschalige inhaalactie tot een Nul-situatie te komen. Vanuit de reguliere inspecties ontstaat jaarlijks een overzicht van bij welk kunstobject meer nodig is dan regulier onderhoud. Het niet uitvoeren van groot onderhoud of restauratie zou leiden tot achterstallig onderhoud aan de kunstobjecten en op termijn tot een noodzaak tot verwijdering.

6.4 Afschrijvingstermijn areaalonderdelen

Kunstobjecten zijn unieke objecten. Een afschrijvingstermijn is hier niet van toepassing. Ook met goed beheer en onderhoud kan een kunstobject aan een einde van zijn levensduur komen en dan niet meer in stand gehouden kan worden, verwijderen is dan nodig. Er kunnen ook andere redenen zijn een kunstobject te verwijderen of te willen vervangen, dergelijke acties vallen niet onder dit beheerplan.

Bij het plaatsen van nieuwe objecten zijn de in dit beheerplan opgenomen algemene voorwaarden van toepassing. In de overeenkomst kunnen afspraken worden gemaakt hoe lang een object in de openbare ruimte zal worden gehandhaafd.

7 ORGANISATIE BEHEER

7.1 Wat is in beheer

De kunstobjecten zoals opgenomen in de database vallen onder het beheer Kunstobjecten, zie verder hoofdstuk 2. De omgeving van een kunstobject, zoals groen of bestrating, valt onder de betreffende andere beheergroepen. Zo zijn er raakvlakken met verlichting, verharding, groen, begraafplaatsen, sportlocaties en reiniging.

7.2 Areaalbeheergegevens

Van de kunstobjecten die in eigendom zijn van de gemeente worden de gegevens bijgehouden in de database. De areaalbeheergegevens betreffen gegevens ter identificatie van het kunstobject zoals locatie, naam, foto, beschrijving en dergelijke. Daarnaast beheergegevens, onder andere over de onderhoudstoestand en -acties door de jaren heen.

7.3 Inspectie- en controle schema

Onderdeel van het contract is opname en rapportage over de toestand van de kunstobjecten, in ieder geval eenmaal per jaar inclusief bijwerken database. Voor het op orde houden van het areaal aan kunstobjecten is deze jaarlijkse inspectie noodzakelijk.

7.4 Wat is weggezet in contracten?

Het beheer en onderhoud van de kunstobjecten is weggezet in een contract bij Kunstwacht, een hierin gespecialiseerd bedrijf. Het schoonhouden en beschermen van kunstobjecten is merendeels specialistisch werk waartoe de eigen buitendienst niet is uitgerust of voor opgeleid. Ook vallen de kunstobjecten niet in het contract voor reiniging. Daarvoor zijn de objecten te speciaal en is het onderhoud te specialistisch.

7.5 Beleid kunstobjecten in de openbare ruimte

Momenteel is er naast het beheerplan Kunstobjecten geen beleid voor kunstobjecten in de openbare ruimte. Het beheer en onderhoud, het in stand houden, zijn via beheerplan en beheercontract afdoende geregeld met uitzondering van de interne aansturing dat nog op projectmatige basis gebeurt.

Het beheerplan bevat ook de algemene voorwaarden voor het plaatsen van objecten zoals kunstobjecten of gedenktekens in de openbare ruimte. Deze algemene voorwaarden zien niet toe op zaken zoals wenselijkheid, uitstraling of doel van het (kunst-)object, dergelijke besluitvorming is op incidentele basis zonder achterliggend beleid.

7.6 Aanbevelingen bij nieuwe kunstobjecten

Het bestand aan kunstobjecten binnen het gemeente Roermond is een levend bestand. Er verdwijnen kunstobjecten die ´op´ zijn, maar er komen ook nieuwe kunstobjecten bij.

Indien een nieuw kunstwerk geplaatst gaat worden, zijn bij het verlenen van de opdracht al een paar zaken relevant, waar afspraken met de kunstenaar over gemaakt moeten worden:

- Hoe denkt de kunstenaar/eigenaar zelf over het jaarlijks onderhoud, wat zou er volgens hem/haar jaarlijks aan moeten gebeuren?
- Heeft de kunstenaar/eigenaar rekening gehouden met de invloeden van weer en wind en mogelijke vandalisme gevoeligheid?
- Geen enkel kunstwerk staat voor de eeuwigheid. Hoe schat de kunstenaar/eigenaar zelf de levensduur van het kunstwerk in? Het is raadzaam om in overleg hier een termijn aan te geven, waarna het kunstwerk mag worden teruggegeven of opgeheven, zodat daar later geen discussie over kan volgen.

Het is verstandig deze punten in samenhang met de algemene voorwaarden in de opdrachtverlening zwart op wit mee te nemen. Daarnaast is het wenselijk Kunstwacht[1] naar de opdracht te laten kijken,

[1] Deze adviezen zijn onderdeel van het beheer- en onderhoudscontract.

zodat een inschatting van het jaarlijks onderhoud en het te verwachten extra onderhoud kan worden gemaakt, zodat dit vooraf in de planningen kan worden gezet.

Eventueel kan Kunstwacht* nog suggesties doen om de uitvoering vanuit het oogpunt van onderhoud, net iets anders te doen, waardoor de jaarlijkse kosten voor onderhoud lager komen te liggen.

Elk nieuw kunstwerk wordt door Kunstwacht opgenomen in de database, inclusief de foto's en alle gegevens. Door met de kunstenaar te overleggen en Kunstwacht al bij de opdrachtverlening te informeren, kunnen verrassingen in de toekomst voor een groot deel worden voorkomen.

7.7 Publiciteit

De kunstobjecten sieren de gemeente en hier mag best zo af en toe aandacht aan gegeven worden.

Bij onderhoud kan er aandacht worden besteed aan de kunstobjecten in de openbare ruimte, bv. bij een inhaalslag of de jaarlijkse schoonmaak ronde, zodat ook voor de inwoners duidelijk is dat de gemeente met zorg omgaat met de kunstobjecten.

Een publiekssite kan de kunstobjecten meer aandacht geven en de gegevens zijn makkelijk te raadplegen door bijvoorbeeld scholieren.

In de komende beheerperiode wordt bekeken of meer publiciteit gegeven kan worden aan onze Roermondse kunstobjecten in de openbare ruimte.

8 VERSCHILLEN MET VOORGAAND BEHEERPLAN

In 2017 waren de beheergroep en het beheerplan Kunstobjecten nieuw in de gemeente Roermond. Er is toen een zo goed mogelijk inventarisatie en analyse gemaakt van het areaal Kunstobjecten, de onderhoudskwaliteit en benodigde acties. Op deze basis is het vorige beheerplan gemaakt. Sindsdien wordt de database bijgewerkt op basis van verkregen en ontvangen gegevens. Begin 2020 is een beheer- en onderhoudscontract aangegaan met Kunstwacht voor een periode van 5 jaar. In de komende beheerperiode moet dit contact dus opnieuw worden aanbesteed.

Op basis van het vorige beheerplan is het daarvóór ontstane achterstalligonderhoud weggewerkt. Het nu geregelde regulier beheer inclusief eenmalige acties in de vorm van groot onderhoud en restauraties moet het opnieuw ontstaan van achterstallig onderhoud voorkomen.

De komende beheerperiode wordt het beheer en onderhoud van kunstobjecten verder ontwikkeld. Dit betreft in hoofdzaak de interne aansturing, verdere verbetering van de beheergegevens en het openbaar toegankelijk maken van een deel daarvan om de representatieve waarde van het Roermondse areaal aan kunstobjecten in de openbare ruimte bevorderen.